

היסטוריה

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

עליך לענות על שתי שאלות – שאלה אחת מכל פרק.

מן השאלות שתבחר לענות עליהן, חובה לבחור לפחות שאלה אחת שיש בה מקור.

פרק ראשון – (1×50) – 50 נקודות

פרק שני – (1×50) – 50 נקודות

סה"כ – 100 נקודות

ש. שם לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם אינם חייבים לבחור בשאלה שיש בה מקור.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. המלצה לחלוקת זמן: כ-35 דקות לכל שאלה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

בשאלון זה שני פרקים. עליך לענות על שתי שאלות – שאלה אחת מכל פרק.
מן השאלות שתבחר לענות עליהן, חובה לבחור לפחות שאלה אחת שיש בה מקור.

טוטליטריות, נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה
פרק ראשון (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-3 (50 נקודות).

1. **מקור** – האידאולוגיה הנאצית ויישומה

א. לפניך קטע מספרו של ההיסטוריון איאן קרשו.

היטלר היה סבור שהעם הרוסי אינו מתאים אלא לעבודה קשה בכפייה. הסלאבים, הצהיר, "הם משפחת ארנבים ולעולם לא ירחיקו לכת מעבר לקשרי המשפחה אם לא ייכפה הדבר עליהם בידי מעמד שליט. [...]

רוסיה תהיה נתונה תמיד לשלטונם של שליטים גרמנים. עליהם לדאוג לחנך את ההמונים [הסלאבים] כך שלא ידעו אלא לקרוא שלטי דרכים. אף על פי שרמת חיים סבירה של הנשלטים היא אינטרס של הגרמנים. דרום אוקראינה ובייחוד חצי האי קרים ייושבו באיכרים-חיילים גרמנים.

[...] האיכרים הגרמנים יתגוררו ביישובים יפים שכבישים טובים מחברים אותם אל העיר הסמוכה. מעבר לתחום הזה ישתרע "העולם האחר" שם יחיו הרוסים חיי שעבוד לגרמנים. [...]

לפי תפיסתו של היטלר, האוטרכיה* היא הבסיס לביטחון, והכיבושים במזרח [...] יש בהם לספק לגרמניה את הביטחון הזה. [...] [לדברי היטלר] "ברזל, פחם, נפט, תבואה, משק החי, עץ – כל אלה חייבים לעמוד לרשותנו". [...]

"אני רואה שם אפשרויות מצוינות להתפתחותו של רייך חזק, מעצמה עולמית אמיתית... בכמה מאות השנים הבאות יהיה לנו תחום פעילות שאין שני לו". [...]

הוא [היטלר] הציג תדמית של קרן שפע המשפיעה כל טוב על הרייך מן המזרח. הרייך יחובר אל הגבולות החדשים בכבישים מהירים שיחצו את הערבות האין-סופיות ואת מרחבי רוסיה הענקיים. גזע חדש של על-אדם יבטיח את השגשוג והעוצמה וישלוט בהמוני הסלאבים המדוכאים עד עפר. (א' קרשו, היטלר: נמסים: 1936-1945 (תרגום: י' מילוא), עם עובד, 2005. עמ' 357-360)

* אוטרכיה – מדינה המספקת לעצמה את כל צרכיה.

- הסבר כיצד שניים מעקרונות האידאולוגיה הנאצית באים לידי ביטוי בקטע.
— על פי מה שלמדת, מהו "הסדר החדש" שרצה היטלר להנהיג אחרי המלחמה?
(30 נקודות)

ב. הסבר שלוש צעדים שנקטו הנאצים בפולין כדי לקדם את "הסדר החדש" (בסעיף זה אין לכתוב על הצעדים

שנקטו נגד היהודים). (20 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

2. ביסוס המשטר הנאצי בגרמניה

- א. הצג את הדימוי של היהודים באידאולוגיה הנאצית, והסבר באילו דרכים פעלו הנאצים כדי להטמיע דימוי זה בתודעה הציבורית בגרמניה. (30 נקודות)
- ב. הצג את "ליל הסכינים הארוכות", והסבר שלוש מטרות שקידם היטלר באמצעות אירוע זה. (20 נקודות)

3. היהודים בפולין מתחילת הכיבוש הנאצי עד יוני 1941

- א. הצג שניים מן הצעדים שנקטו הנאצים נגד היהודים בפולין לפני ריכוזם בגטאות. הסבר מדוע ריכוז היהודים בגטאות היה נקודת מפנה בחיי היהודים בפולין. בתשובתך הבא דוגמאות משלושה תחומים. (25 נקודות)
- ב. הסבר כיצד סייעו תנועות הנוער לחברים בהן להתמודד עם החיים בגטו, והצג שלוש פעולות שנקטו תנועות הנוער לפני ביצוע "הפתרון הסופי". (25 נקודות)

פרק שני (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 4-6 (50 נקודות).

4. מקור – הגטאות בזמן "הפתרון הסופי"**א.** לפניך קטע מזיכרונותיה של חייקה גרוסמן, פעילה ציונית וחברת מחתרת בגטו ביאליסטוק.

[...] לא הופתענו מששמענו לאחר מכן מפי באראש [ראש היודנראט בגטו ביאליסטוק] גאום אופייני שאינו משתמע לשתי פנים. הדבר היה בראשית חורף 1942-1943. וזה היה, בערך, תוכן הנאום: "יהודים, בקושי עלה לי [בידי] להציל את הגטו מן הפורענות שבאה על אחינו בני ישראל בעיירות הסמוכות. עמדה לנו עבודתנו המוצלחת והפורה. במו ידינו יצרנו מה שיצרנו. ראו את בתי החרושת, את החיים המסודרים והמאורגנים. כל אחד עובד וחי. אין מתים אצלנו ברעב, כמו במקומות אחרים. ביוזמתנו ובמרצנו יצרנו יש מאין, והוא שעמד לנו בתקופת המלחמה הקשה. אך יש בינינו הקוראים לביטול המלאכה, לסאבוטאז'ה [לחבלה] ולמלחמה בגרמנים, עושים תעמולה בבתי החרושת, בסדנאות וברחוב. [...] אני מכריז בזה, שאנשים אלה הם בוגדים ופרובוקטורים [מסיתים]. לא יכירם מקומם בתוכנו. נעקור כל פרובוקציה מקרבנו, נאמר להם: אספו ידכם מן הגטו. רצונכם להילחם בגרמנים – הילחמו לכם בכל מקום שתרצו, אך לא בגטו. צאו מן הגטו, לבל נישא כולנו באחריותכם. אנו [דואגים] לכל עשרות אלפי יושבי הגטו, ואילו אתם – עלילות גבורה ברצונכם לחולל? ליבכם להריסת גשרים, לניתוק חוטי טלפון וטלגרף? טוב, עשו הישר בעיניכם, אך אין זה מענייננו. אספו ידכם מבתי החרושת שהקמנו בזיעת אפנו, שבהם כל תקוותנו וישועתנו. העיקר – להחזיק מעמד ולא להתפתות לשום פרובוקציה. אם נהג כן, אולי נצא בשלום, אולי ניושע [נינצל]."

(א' כרמון, השואה, ב', תל, תשמ"א. עמ' 151-152)

— הצג את הדילמה שבאה לידי ביטוי בקטע. מה הייתה העמדה של באראש, ראש היודנראט בגטו ביאליסטוק, בדילמה זו?

— הסבר על פי הקטע, שלושה נימוקים שבאראש מביא לחיזוק עמדתו. (30 נקודות)

ב. הסבר מדוע נשמעה בגטאות הקריאה למרד דווקא בשנים 1942-1943, ומדוע חברי תנועת הנוער הם שקראו למרד. (20 נקודות)

5. **"הפתרון הסופי"**

- א. הסבר מדוע עם פלישת גרמניה לברית המועצות (יוני 1941) החל באזורים שנכבשו רצח המוני של יהודים בידי הנאצים. בתשובתך הבא שלוש סיבות. (25 נקודות)
- ב. מה היו מטרות הכינוס של ועידת ואנזה?
- הסבר כיצד הטוטליות של "הפתרון הסופי" באה לידי ביטוי בפרוטוקול של הוועידה. בתשובתך הבא שלוש דוגמאות. (25 נקודות)

6. **יחס האוכלוסייה המקומית כלפי היהודים בארצות שכבשו הנאצים**

- א. הסבר שלושה מן הגורמים שהשפיעו על היחס של האוכלוסייה המקומית כלפי היהודים בארצות שכבשו הנאצים. (25 נקודות)
- ב. — מה היו המניעים של "חסידי אומות העולם", ומה הן הסכנות שהיו כרוכות בפעולותיהם?
- הצג את דפוסי העזרה וההצלה שנקטו "חסידי אומות העולם", ותאר את פועלו של אחד מהם. (25 נקודות)

בהצלחה!